

De vermoedelijke moordenaar van Olof Palme

De vermoedelijke moordenaar van Olof Palme

Marc Pennartz

G R o M

© 2021 Marc Pennartz

Omslag, fotomontage, graphics: Leen De Smedt, BALLYHOO
Foto voorzijde: Bert Verhoeff, Nationaal Archief/Anefo
Foto's achterzijde: Politie Zweden

www.moordolofpalme.nl
www.marcpennartz.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vereenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De auteur en de uitgever aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in dit boek zou kunnen voorkomen.

GRoM, Ridder van Ranstlei 7/6, 2640 Mortsel, België

ISBN 9789464188028
NUR 320/339

Anger is an energy.
(John Lydon)

*Revoluties lossen niets op. De morgen na de revolutie beginnen de
problemen van alledag gewoon opnieuw.*
(Olof Palme)

INHOUD

Voorwoord	9
Moet ik je doodslaan?	13
Een bokserkop bij de Grand	19
Ze waren bang van hem	28
De laatste wandeling	32
Christer wordt miljonair	42
De vluchtende olifant	52
Beurscrash	63
De andere Christer	68
De radioamateur	77
Revolver verkocht	82
Profiel van een moordenaar	85
Crisis bij Christer	95
Verhoor en huiszoeking	103
Fouten, vergissingen en stomiteiten	114
De kampioen van de schietclub	117
Hij is een beetje geheimzinnig	124
Dooizout	132
De spiegel en het alibi	134
De man die op Olof Palme schoot	137
Koffie met uitzicht	146
Complottheorieën	151

Moorden op politici	161
De commissie snapt er niks van	167
Christer in de krant	174
De denkbare dader	185
Een nieuwe eeuw, een nieuw verhoor	188
De serienummersage	198
Blauw oog in de trein	203
De moord op Anna Lindh	207
De laatste ondervraging	209
De Zweedse media draaien door	220
En opeens zijn er die kogels	227
Christer neemt afscheid	234
Krister P.	240
De schietgrage priester	245
De Skandiaman	252
Andersson vs. Engström	265
Waar is het wapen?	273
Februari 2021	277
Dankbetuiging	284
Tijdlijn	285
Wie is wie	288
Bronnen	291

Stockholm

Trångsund

Handen

Vedahöjden

Västerhaninge

Voorwoord

Ooit zat ik in een klein kamertje samen met een moordenaar. Vanuit een comfortabele, Scandinavische fauteuil vertelde hij over zijn eerste onzekere stappen terug in de maatschappij na jaren van dwangverpleging. Ik herinner me hem als een onopvallende, vriendelijke, alleszins intelligente, wat schuchtere figuur. Het was een goed gesprek.

Ik interviewde hem eind jaren tachtig, als journalist bij het blad van de Nederlandse reclassering. Het was een boeiende tijd. In de wereld van strafrecht en criminologie kwam je mensen tegen die, opvallend vaak zonder veel planning of nadenken, een grens hadden overgestoken. Helaas wel met ernstige gevolgen voor anderen en zichzelf. Wat bewoog ze om dat te doen? Als je ernaar informeerde kwam je vroeg of laat uit bij psychische problemen of geldzorgen, of allebei.

In dezelfde periode bezocht ik voor mijn werk Stockholm. Ik maakte kennis met Zweden, dat op 28 februari 1986 zijn premier door een moordenaarshand had verloren. Het land fascineerde me van kindsaf aan. Jaren later ging ik er zelfs wonen. Ik schreef een boek over het leven als Nederlandse immigrant en zette er een website op poten met Zweeds nieuws in het Nederlands. De kranten berichtten nog geregeld over de onopgeloste moord op Olof Palme, en gaandeweg verdiepte ik me in "de misdaad van de eeuw", zoals de

Amerikaanse FBI-agent Robert Ressler deze noemde. De moord op Olof Palme, midden op straat voor de neus van een stuk of twintig medeburgers, gold als een van de zwaarste aanslagen op een Europese democratie in de twintigste eeuw. De dader liet amper sporen na en verdween in de nacht.

Wat erop volgde was een aaneenschakeling van politionele missers en waanzinnige complottheorieën, niet zelden aangedreven door manipulerende rechercheurs, wantrouwige politici en sensatiebeluste journalisten. Alles werd onder een vergrootglas gelegd: na 34 jaar namen de mappen vol verhoren, analyses en ander onderzoeksmateriaal een 250 meter lange boekenplank in beslag. Wie dacht dat het verhaal van de Bende van Nijvel "stranger than fiction" was, vond hier een Scandinavische evenknie.

Ik raakte gefascineerd door wat ik las, nam contact op met mensen met verstand van zaken, en schreef. Het leidde tot een blog Moordolofpalme.nl en in 2016 tot het boek '10 redenen waarom Zweden de moord op Olof Palme niet oplost'. Daarin analyseerde ik waarom het tumultueus verlopen onderzoek zonder resultaat bleef. De tiende en laatste reden die ik hiervoor gaf, luidde: de dader is dood. Veel verdachten waren niet meer onder ons, en met name een van hen sprong eruit. Een intussen gestorven moordenaar kon je echter niet voor de rechter brengen, dus zou de misdaad juridisch onopgelost blijven.

In 2020 bleek ook de Zweedse justitie aan een dode dader te denken: Stig Engström alias de Skandiaman. Zo'n 34 jaar eerder gaf hij nog interviews, als ooggetuige van de moord. Omdat hij in 2000 overleed en dus verhoord noch berecht kon worden, sloot hoofdaanklager Krister Petersson het onderzoek. Het kwam hem op tonnen kritiek te staan. Begrijpelijk, want er was (en is) grote twijfel over Engströms schuld. Veel mensen wisten echter niet van het bestaan van een andere dode verdachte: een man die, in tegenstelling tot Engström, beschikte over het juiste type wapen en de mogelijkheid om de moord uit te voeren.

Zijn naam: Christer Andersson, ook bekend als "het vergeten spoor" van het onderzoek. Voor zijn omgeving én de Zweedse media leek hij haast onzichtbaar. Andersson was een eenzaat die worstelde met het leven. Hij speculeerde op de beurs en verdreef de tijd met gokken, pistoolschieten en tv kijken. Niemand hield van hem en hij toonde op zijn beurt geen grote genegenheid voor anderen. Ergens deed hij me denken aan de mensen waarover ik schreef in mijn tijd bij het reclasseringsblad: een ogenschijnlijk alledaagse man die plots een grens had overschreden. Alleen wist hij door puur geluk en enige geslepenheid jarenlang onder de radar te blijven.

Al rond 2011 raakte ik ervan overtuigd dat hij de dader kon zijn. Ik schreef over hem in mijn vorige boek, op basis van de informatie die ik toen bezat. Nadat de stopzetting van het moordonderzoek het mogelijk maakte om processen-verbaal uit het dossier op te vragen, bleken er nog veel meer aanwijzingen in zijn richting te zijn.

Andersson werd tussen 1994 en 2007 tien keer verhoord. Indirecte bewijzen waren er genoeg, maar het ontbrak aan materieel bewijs. Dat laatste lag deels aan justitie. Met een voortvarender aanpak had de politie enkele weken na de moord voor Anderssons deur kunnen staan. Dan was Zweden wellicht een 34 jaar durende lijdensweg bespaard gebleven. Maar dat gebeurde niet.

Ik sloeg weer aan het schrijven. Dit is het eerste boek gebaseerd op de originele, tot voor kort geheime politieverhoren met Christer Andersson, zijn familie en bekenden, aangevuld met informatie uit tal van andere dossierstukken en eigen research. Andersson komt hier via zijn verhoren zelf aan het woord. Dat levert een fascinerend inblikje op in zijn psyche en motieven. Met behulp van diverse openbare bronnen krijgen we een beeld van zijn leven en komen we niet eerder bekende feiten op het spoor. Mensen uit zijn omgeving doen eveneens hun zegje. Tegelijkertijd kijken we mee over de schouder van de politie en zien we hoe Zweden verdwaalt in de zoektocht naar de waarheid. En we ontdekken een compositiefoto van de vermoedelijke moordenaar die 34 jaar in een la lag.

Soms was het lastig om situaties nauwgezet te reconstrueren. In veel processen-verbaal waren namen en andere persoonlijke gegevens om privacyredenen doorgestreept. Wanneer ik niet zeker was van de exacte toedracht, gaf ik dat aan in de tekst. Ook het fotomateriaal liet te wensen over. Veel foto's die ik bemachtigde waren kopieën van oude afdrukken, verbleekt door de tand des tijds en van technisch ondermaatse kwaliteit, maar ik heb een aantal beelden omwille van de informatiewaarde toch gebruikt.

Op de achtergrond speelde de coronapandemie mij enigszins parten. Ik woon niet meer in Zweden, en reizen was uitgesloten. Daardoor kon ik sommige gegevens alleen via een omweg krijgen, en heb ik enkele mensen niet kunnen spreken, of toch niet op de best mogelijke manier. Voor de rode draad van het verhaal leverde dit echter geen problemen op.

Dit boek concentreert zich op Christer Andersson, met op de achtergrond de geest van Olof Palme en het Zweden van de jaren tachtig en negentig. Tevens sta ik stil bij de verdenkingen tegen Stig Engström. Andere verdachten en theorieën komen zijdelings aan bod. Voor een uitvoerige behandeling van alternatieve hypotheses verwijs ik naar mijn vorige boek '10 redenen waarom Zweden de moord op Olof Palme niet oplost'.

Is Christer Andersson de moordenaar van Olof Palme? Er is weinig waarover absolute zekerheid bestaat, en geen enkele bron is honderd procent betrouwbaar, maar ik sluit me aan bij wat profiler en psychiater Ulf Åsgård over hem zei: "Hij staat op 1 van de verdachtenlijst, en daarna komt niemand meer. Nou ja, misschien nog iemand op 5."

Christer Andersson schoot minstens één keer op Olof Palme. Daarvan is zelfs zijn familie overtuigd. Ik zie hem zo voor me: een onopvallende man in een comfortabele Scandinavische fauteuil, in een kamer onder de rook van Stockholm.

Moet ik je doodslaan?

Ooit werd ik verliefd op de stilte. In een bos, even buiten Stockholm. Ik keek uit over een meertje en hoorde niets. Geen verkeer, geen wanklank. Geen enkel geluid. Ik had nog nooit zo iets moois gehoord.

Er waren van die dagen die je nooit vergat. Dit was er zo een.

Zondag 19 mei 1985 was een dag die Eva nooit zou vergeten. Ook zij bevond zich in een bos, niet ver van Stockholm, dichtbij een meer. Vedahöjden heette de plek. Het was geen dorp, geen gehucht, zelfs geen straat, maar van alles wat: een lange kronkelige grindweg door een bos, met allerlei aftakkingen en zo nu en dan wat zomerhuisjes en villaatjes. Ze stonden half verscholen tussen de berken en sparren, waren soms in een deplorabele staat, in andere gevallen piekfijn onderhouden met een smetteloos gemillimeterd gazon en een wapperende, nationale tweekleur bovenaan de vlaggenmast. Hier bracht het stadsvolk de vrije tijd door.

De overgebleven locals deden gewoon hun ding. Dus slingerden er autobanden, jerrycans, harken, grasmaaiers, verfblikken en aanhangers rond. Daar deed niemand moeilijk over. Dit was Zweden, en het Zweedse platteland voelde een beetje als Amerika. The land of the free. Leef en laat leven. Als je een van de rode houten schuurtjes opende, kon je gemakkelijk een Amerikaanse slee uit de jaren vijftig tegenkomen. Want Zweden koesterden hun opgepoetste

Chevrolets en Buicks, en ze deelden nog iets met de Amerikanen: een liefde voor vuurwapens. Ook die bevonden zich in Vedahöjden, misschien wel meer dan de bewoners voor mogelijk hielden.

Eva had mazzel. De man die 19 mei 1985 onvergetelijk maakte, droeg die dag geen Smith & Wesson .357 Magnum. Al had dat zomaar gekund.

Het was een aangename voorjaarsdag, een graad of 17. In de lente rook de Zweedse boslucht nog lekkerder dan anders. Kruidig van hout, als een voorbode van de zomer, met een nageur van optimisme, op de radio onderstreept door de solidariteit die USA For Africa verkondigde met 'We Are The World', het zoetsappige succesnummer van dat moment.

Eva's leven zag er op papier voorspoedig uit. Ze was 34 jaar, oud genoeg om niet meer naïef te zijn, jong genoeg om nog te dromen, en met plannen: ze was verloofd met huisschilder Leif die uit een vorige relatie een leuke 14-jarige dochter meenam. Die woonden nog wel ergens anders, maar deze zondag waren ze bij haar, op die heerlijk rustige plek aan Vedahöjden. Een ideale omgeving voor een hondenliefhebster. Want dat was Eva ook. Ze toonde haar schatjes op hondenshows. Vijf vlinderhondjes had ze: kleine, actieve en immer vriendelijke viervoertertjes, amper twee kilo zwaar, langharig, sierlijk en met gigantische oren die verklaarden waarom ze vlinderhondjes heetten. Ze presteerden goed op tentoonstellingen, en het mannetje Emil verhuurde ze als dekru. Dat wilde wat zeggen.

Eva liet de vijf vlinderhondjes met een gerust hart rondrennen als ze thuis was. Ze vond het geen probleem als ze van het terrein af gingen. Er was geen voorbijrazend verkeer, want haar woning lag aan een van de doodlopende vertakkingen van Vedahöjden. Natuurlijk, de diertjes doorbraken met hun gekef weleens de stilte, maar dat was geen ramp. Het deed je alleen maar beseffen hoe waardevol en bijzonder de rust was. En hondenhaters vond je hier niet, dacht Eva. Het oudere koppel in het zomerhuisje op het heuveltje verderop, had zelf honden. Al lagen die wel steeds vast.

De voortuin van haar woning liep over in een weiland. Langs de perceelsgrens stonden wel wat bomen, maar van een afrastering kon je niet spreken. Zweden hielden niet van hekwerk. Dat ging in tegen hun gevoel van vrijheid.

Over de weide liep een kronkelpaadje richting Vedasjön, een van de bijna 100.000 meren in het land. En daar, over dat paadje, wandelde die 19e mei rond half zeven 's avonds een man. Een grote kerel van begin dertig, met een stevig postuur en een indringende blik. Over zijn schouder hing een cameratas en in zijn rechterhand droeg hij een statief. Een fotograaf, of een hobbyfotograaf.

Eva kende de man niet. Hij naderde de perceelsgrens. Hoorde ze hem iets roepen? Raar. Wilde hij haar hondjes lokken? Twee van de vijf voelden zich aangesproken: Ida en Emil. Vrolijk kwispelend, zoals vlinderhondjes deden, gingen ze zijn richting uit.

Wat er toen gebeurde, deed Eva verstijven. Ze zag hoe de man Emil zo'n harde trap verkocht dat de vederlichte dekreeu de lucht in vloog en jankend van de pijn in het gras belandde. Ida had meer geluk, al had ze dood kunnen zijn, want de man sloeg met het statief in de richting van het kleine teefje. Hij miste.

Eva explodeerde van woede en ging erop af. "Wat ben je aan het doen?"

De man wierp haar een kwaadaardige blik toe. "Moet ik jou ook te pakken nemen? Wil je ook een klap?", bulderde hij, het statief nog in de hand. En hoorde ze het goed? Zei hij: "Moet ik je doodslaan?"

Wat was dit voor een kerel? Een gevaarlijke gek? Een psychopaat? Ze zette het op een lopen, terug naar huis. Ze kreeg het gevoel dat hij haar achterna kwam. Gelukkig zag ze Leif. Haar verloofde was gealarmeerd door zijn dochter die het voorval vanop afstand had gezien. Leif kwam naar buiten en riep tegen de man dat hij moest oprotten. De man verdween uit beeld.

Eva bekommerde zich om Emil. Het hondje had een flinke klap gekregen en moest dringend onderzocht worden. Ze bestelde een taxi en ging met Emil naar de dierenkliniek in Bagarmossen. De

dierenarts concludeerde dat Emil een zware hersenschudding en schade aan de nek had opgelopen. Het arme hondje moest minstens drie weken rust houden. Het was niet zeker of daarmee alles goed kwam. Eva vroeg zich af of Emil nog ooit voor nakomelingetjes zou kunnen zorgen.

Er volgde een slapeloze nacht waarin Eva aan niets anders kon denken dan die gevaarlijke kerel die Emil had toegetakeld. Wie was hij? Op maandag kwam ze erachter, toen ze haar buurman ontmoette, de helft van het oudere koppel in het zomerhuis op het heuveltje. De man die haar honden trapte, bleek diens oudste zoon te zijn. De vader zat kennelijk verveeld met het incident en betaalde Eva de kosten van de dierenarts en de taxirit naar de kliniek.

Maar voor Eva was daarmee de kous niet af. Ze kreeg het beeld van de man niet uit haar hoofd.

Een slapeloze nacht verder besloot ze naar de politie te gaan. Aangifte doen van dierenmishandeling en bedreiging. Want wat die vent had gedaan mocht geen tweede keer gebeuren. De agent noteerde alle gegevens. Om elf uur was ze terug in Vedahöjden. En verdorie, wie zag ze daar staan, niet ver van haar huis? De buurman en zijn boosaardige zoon. Ze gingen schijnbaar een boot wegbrengen.

Eva stapte op ze af. Ze wilde van die kerel zelf horen waarom hij zich zo gedroeg tegen zulke brave beestjes. Die hondjes reikten nog niet tot halverwege zijn knie!

"De honden haptten naar mij", hoorde ze hem zeggen.

Dat kon niet, reageerde Eva. Haar hondjes deden dat nooit. De man kon de reactie niet waarderen. "Ik heb schijt aan jouw klotehonden", viel hij uit. "Ze moeten gewoon aan de lijn liggen, zoals die van mijn ouders. Zo hoort het!"

Hij zette een stap in haar richting, met zijn grote brede lijf en zijn donkere blik. Eva schrok, bang dat hij ging slaan, en liep hard weg, naar het huis van haar andere burens. Daar was ze veilig en niet alleen. De rillingen liepen over haar lijf. Om 13 uur stond ze weer bij

de politie. "Eva is erg bang en durft niet meer alleen te slapen. Ze huilt en is erg angstig wanneer ze aangifte doet", schreef de dienstdoende agent in het proces-verbaal.

Dit moest onderzocht worden, en zo geschiedde. Uit een gesprek met Eva's buurman kwam naar voren dat hij en zijn vrouw bang waren voor hun zoon. Die had namelijk een erg kort lontje. Maar, zoals vaders doen, probeerde de buurman het gedrag van zijn zoon wat te minimaliseren. Uiteindelijk viel het toch mee?

Die vlinderhondjes kwamen weleens op hun terrein en dan blaften ze, vertelde de vader een paar dagen later aan commissaris Håkan Hansson. Een echt probleem vond hij dat niet. Het waren maar kleine beesten die niemand kwaad deden, en ook de eigen honden van de buurman trokken er zich niets van aan. Maar zijn oudste zoon vond het maar niks dat de dieren zomaar rondliepen. Daarom reageerde hij zo heftig.

Hansson legde tot slot de verdachte dierenmishandelaar op het rooster. Die bromde dat hij de bewuste zondag vanuit zijn woonplaats Stockholm naar het zomerhuisje van zijn ouders was gegaan om wat aan zijn boot te klussen. Laat in de middag besloot hij naar het meer te wandelen. Hij wilde er foto's maken, een andere hobby van hem. Op weg er naartoe merkte hij dat er een steentje in zijn schoen zat, dus hield hij even halt, en daar waren de honden op af gekomen, legde hij uit. Eentje blafte. "Toen heb ik mijn voet omhoog gebracht en hem een schop gegeven. Maar eigenlijk stelde het niks voor. Dat was geen harde trap. Ik schoof hem meer opzij."

Met het statief had hij niks bijzonders gedaan, maar ja, intussen was wel die vrouw op hem afgekomen. Ze slingerde allerlei verwensingen naar zijn hoofd. Dus werd hij boos. Hij had haar gezegd dat ze de honden aangeliend moest houden. Ze scholden wat over en weer, maar het had weinig om het lijf. En nee, hij had haar zeker niet bedreigd. Wat hem wel stoorde was dat de hondjes soms pisten bij het zomerhuisje van zijn ouders. Dat irriteerde ook zijn moeder, wist hij.

De man vond niet dat hij een misdrijf had gepleegd. Toch moest hij voor de rechtbank verschijnen. Op 28 oktober 1985 veroordeelde de rechter in Handen hem tot het betalen van 750 kronen schadevergoeding aan Eva (bijna 75 euro in 2021).

Volgens het vonnis was de dierenmishandeling onomstotelijk bewezen, maar of hij Eva werkelijk bedreigd had, kon moeilijk worden vastgesteld. De vrouw was erg aangegrepen door het incident en daardoor mogelijk niet erg objectief toen ze aangifte deed, meende de rechtbank.

Bij Eva was er toch wat gebroken. Genieten van de rust aan Vedahöjden kon ze na die zondag in mei niet meer. Nog voor de rechter uitspraak deed, was ze met haar hondjes verhuisd.

Op 28 februari 1986, exact vier maanden na zijn veroordeling voor dierenmishandeling, bevond Christer Andersson zich in Stockholm, in het bezit van een Smith & Wesson .357 Magnum en een slecht humeur, én bezocht premier Olof Palme een bioscoop op wandelafstand van Christers woning.

Er waren van die dagen die je nooit vergat.

Een bokserkop bij de Grand

Malcolm McLaren, bekend geworden als manager van punkgroep The Sex Pistols, scoorde midden jaren tachtig een wereldhit door de aria van 'Madame Butterfly' op een hip-hopbeat te zetten. Tijdschriften die zich richtten op jonge rockliefhebbers gingen opeens over opera schrijven. De hype werd aangewakkerd door Milos Formans 'Amadeus', een speelfilm die Mozart neerzette als de Johnny Rotten van de klassieke muziek. Opera verenigde volkse rock 'n' roll en intellectueel drama, kunst en entertainment. Althans, dat meenden hippe journalisten, in afwachting van de volgende sensatie.

Suzanne Osten stak er graag de draak mee. De Zweedse filmregisseuse bedacht 'Bröderna Mozart' (de gebroeders Mozart), een komedie over een doorgeslagen theatermaker die, aangespoord door de geest van Mozart, een bizarre versie van de opera 'Don Giovanni' ging ensceneren. Osten bood de Zweedse premier Olof Palme een rol aan in de film. De belangrijkste politicus van Zweden in een satire over de wereld van opera en theater: het was een briljant idee. Olof Palme bedankte. Hij wist als politieke veteraan wel wat van toneelspelen, stond niet afkerig tegen opera en had 'Amadeus' al twee keer gezien, maar volgens zijn zoon Mårten vond hij het karakter dat Osten aanbod onsympathiek.

Op 28 februari 1986 ging hij wel naar de film kijken. Een kwartier na afloop was hij dood.

De Grand in 1986, met rechts de filmposters van Bröderna Mozart. Foto: politie Zweden.

'Bröderna Mozart' draaide in de bioscoop Grand. Die lag aan Sveavägen, een 2500 meter lange boulevard in het hart van Stockholm, ooit bedacht als een soort Champs-Élysées, maar nooit op dat mondaine niveau beland.

De Grand genoot respect. Geopend in 1933 werd het in 1970 het eerste bioscoopcomplex van het land met meerdere zalen. Toch behield de Grand iets knus en warm, iets dat vaagweg herinnerde aan de vroege dagen van de cinema, ver verwijderd van de megalomane, onpersoonlijke filmtempels die later in winkelcentra en langs lelijke betonbanen zouden verrijzen. In de Grand kwam een intellectualistische film als 'Bröderna Mozart' even goed tot zijn recht als de gemiddelde Hollywood-blockbuster.

De bioscoop had iets egalitairs en dus iets heel Zweeds. Maar ook een sinister randje. Begin jaren tachtig werden de projectoren er bediend door John Ausonius. Hij zou, na een kortstondige carrière als beursspeculant, de gevreesde Laserman worden die begin jaren negentig een reeks bankovervallen en bloedige aanslagen op

migranten pleegde. Handel in aandelen en wapenmaniakken: geen gelukkige combinatie. Dat zou opnieuw blijken uit het onderzoek naar de moord op Olof Palme.

In een van de andere zalen op die 28e februari draaide de Russische rolprent 'Come and See' van Elem Klimov. Die film eindigde tien minuten vroeger dan 'Bröderna Mozart'.

De vriendinnen Anneli Korhonen en Margareta Storhök hoorden bij de laatste bezoekers die de zaal verlieten. Het was even na 23:00 uur. Anneli moest naar het toilet. Margareta wachtte op haar in de lege foyer. Ze keek wat rond en kreeg een onbehaaglijk gevoel toen haar ogen rustten op de glazen entredeur van de bioscoop. Ze zag een man die "met een intense blik" naar binnen staaarde. Ze was alleen in de foyer en probeerde verder contact te vermijden, maar merkte dat de man met zijn indringende ogen bleef kijken.

Even later kwam Anneli uit de toiletruimte en gingen de vriendinnen naar buiten. Hoewel Margareta niets zei over de man, merkte Anneli hem meteen op.

Een dag later meldde Anneli zich bij de politie, en niet veel later ook haar vriendin. Op dat moment wist heel Zweden dat Olof Palme in een van de zalen van de Grand zat toen de twee vrouwen de starende man zagen, en dat de premier twintig minuten later zou worden vermoord door een kerel die hem wellicht vanaf de bioscoop had achtervolgd.

De beschrijvingen die de vriendinnen gaven liepen lichtjes uiteen. Samengevat kwam het erop neer dat de man circa 175 cm was, waarschijnlijk een bril droeg met een licht of stalen montuur evenals een muts of een pet. De kleur van het hoofddekseel kon beige zijn en er zaten mogelijk opgerolde oorlapen aan. Het haar was volgens Anneli donkerblond geverfd. Of was dat de muts?

De man droeg een blauwe driekwartjas of halflang gewatteerd jack en had zijn handen in de jaszakken. De leeftijd schatten ze op 35 tot 45 jaar. Vooral zijn gespannen blik viel op, "alsof hij op iemand wachtte".

Lars-Erik Eriksson zag dezelfde man. Hij werd in de Zweedse media steevast met zijn beroep aangeduid: luchtverkeersleider. In het pre-Ryanair-tijdperk had luchtvaart nog iets glamoureuus. Lars-Erik zat die avond in een zilverkleurige Volvo die hij op zo'n tien meter van de entree had geparkeerd.

Hij kwam aan rond 22:55 uur, om zijn vader en moeder op te halen. Die keken in de Grand naar 'Amadeus', want ook die Mozart was er. De luchtverkeersleider kwam echter veel te vroeg en bleef daarom in zijn wagen zitten. Wel zo fijn, want het vroom een paar graden en over Sveavägen blies een ijzig windje.

Voor de entree van de Grand drentelde een man op en neer. Eriksson schatte hem 35-40 jaar en 180-185 cm lang. Een stevige kerel met een vierkantig, hard gezicht en een wat gelige muts, zou hij later zeggen. Het donkere jack deed hem aan het outdoormerk Fjällräven denken. De man straalde gevaar uit. Lars-Erik voelde zich niet veilig. Hij kreeg het gevoel dat het iemand was die "elk moment kon exploderen". Hij sloot het portier van binnenuit, luisterde naar het nieuws van 23:00 uur op de autoradio en zag de schaarse bezoekers van 'Come and See' naar buiten stappen.

De man ging niet de foyer in, maar bleef buiten. Pas toen een dikke tien minuten later de tweehonderd bezoekers van 'Bröderna Mozart' de Grand verlieten, loste hij op in de menigte. Eens het weer rustig was op straat, zag Lars-Erik hem niet meer.

Gaandeweg kwam de politie erachter dat deze man op 28 februari 1986 meerdere personen was opgevallen. Rond 22:50 uur zagen twee wandelaars, Max D en zijn vrouw, een kerel ter hoogte van de boekhandel, twee deuren naast de Grand. Hij keek in de etalage. Diens hoofddekseel trok de aandacht: een beige pet met bovenop een bol met een grote knoop. Verder droeg hij een donkerblauw gewatteerd jack en een grijze broek. Max D schatte hem overigens wat ouder en kleiner dan andere getuigen.

Lars-Erik K, niet te verwarren met de luchtverkeersleider, zag rond 23:10 uur bij de Grand een man die de filmaffiches naast de

ingang bekeek. Hij had een rood, opgeblazen gezicht, zag er verkleumd uit en droeg een blauw jack dat eruitzag "als een skipak uit de jaren vijftig of zestig". Rond diezelfde tijd sprak filmbezoekster Ulrika buiten een lange, donkergeklede man aan om te vragen hoe laat het was. Het antwoord verbaasde haar. "Voor zoiets heb ik even geen tijd vanavond", zei hij in accentloos Zweeds.

Daarbij bleef het niet. Er waren mensen die zo'n twee uur eerder, vóórdat de late voorstelling van 'Bröderna Mozart' begon, een man bij de Grand zagen die zich opvallend gedroeg en deels aan hetzelfde signalement beantwoordde. Had hij soms belangstelling voor Olof Palme? De Zweedse premier was samen met zijn vrouw Lisbeth rond 20:50 uur bij de bioscoop aangekomen. Omdat de film pas om 21:15 uur begon, moesten ze een tijdje buiten de zaal wachten. Ze kochten kaartjes en chocolade in de foyer. Buiten troffen ze zoon Mårten en zijn vriendin Ingrid Klering, die ook naar de film gingen en niet verwachtten Olof en Lisbeth daar te ontmoeten.

Hubert F stond rond die tijd bij een bushalte vlakbij de Grand. Een "pezige, sportieve" man van rond de 40, met donker haar, een donker jack tot over het middel, een zwarte broek en een pet met oorlapen kwam uit de richting van de bioscoop. Hij wierp een blik op de dienstregeling en liep terug.

Alweer dat rusteloze gedrag: even later was de man opnieuw bij de bushalte vanwaar hij in de richting van de bioscoop keek. Daarna wandelde hij naar de Grand. De scène herhaalde zich zowaar nog eens. Wachtte hij soms op de bus? Nee, want toen deze om 21:15 uur stopte, was de man nergens te bekennen.

Beeldend kunstenaar Birgitta Wennerling maakte als een van de eerste getuigen een tekening van de 'Grandman', zoals de onbekende werd gedoopt. Ze was met haar echtgenoot en een vriendin naar de vroege voorstelling van 'Bröderna Mozart' geweest. Die eindigde om 20:50 uur.

Buiten merkte ze een man van een jaar of 30 op die met een "brandende" en "ziekelijk starende" blik in het rond keek en op zijn

tenen ging staan om over de hoofden van de mensen heen te kijken. Op dat ogenblik stond Olof Palme in de rij voor de kassa. Birgitta en haar echtgenoot herkenden de premier. Volgens Wennerling had de man, die ze minstens 180 cm schatte, een hoekig gezicht en een dunne mond. Ook zij zag een donker jack, maar ze twijfelde over zijn haarkleur. Of droeg hij een muts?

Getuige Stark, die dezelfde voorstelling als Wennerling bezocht, gaf een uitvoerige beschrijving van een man die op haar een vreemde indruk maakte. Ze zag hem om 20:55 uur, direct rechts van de ingang op het ogenblik dat ze de Grand verliet. Hij kwam op haar wat "dwaas of sukkelig" over. De man droeg een blauw jack, mogelijk van beaver-nylon, en een donkerbruine muts waarvan een deel bovenaan was samengeknoopt. Hij was bruinharig, gladgeschoren en had een breed gezicht met een geprononceerde kaakpartij. Zijn lengte schatte Stark rond 180 cm en zijn gestalte was fors. Hij droeg geen bril. Zijn handen had hij op zijn buik gevouwen of staken in hoge jaszakken.

Andere getuigen maakten melding van een kerel die leunde tegen een telefooncel aan de andere kant van de straat, een ongeschoren grote man in de foyer die vlak voor aanvang van de filmvoorstelling de rij voor de bioscoopzaal verliet, een persoon bij de naburige meubelzaak Sandins die richting Grand keek toen Olof Palme arriveerde, en een onbehaaglijk type dat een half uur voor het einde van de film in de buurt rondstruinde.

In het gerechtelijk vooronderzoek tegen Christer Pettersson in 1989 kwamen in totaal 37 getuigen voor die bij de bioscoop een zich verdacht gedragende, ongeïdentificeerde man zagen. Vijftien van die getuigen waren evenals de Palmes naar 'Bröderna Mozart' geweest. De meerderheid van de verklaringen kwam kort na de moord binnen. Belangrijk, want verse getuigenissen waren de meest geloofwaardige.

Het ging waarschijnlijk niet in alle gevallen om observaties van dezelfde persoon. Er was die vrijdagavond veel volk op straat en in

*Links de compositiefoto van de Grandman, zoals beschreven door Mårten Palme. Rechts een van de tekeningen van Birgitta Wennerling. Mårten zag de man voor de etalage van meubelzaak Sandins (zie onder). Links van Sandins was de boekhandel waar het paar-Palme afscheid nam van Mårten en Ingrid.
Foto: politie Zweden*

het centrum van Stockholm hingen best wat louche types rond. Maar één ding was zeker. Bij de Grand bevond zich een onbekende man die zich nerveus gedroeg en er níét was om een film te gaan zien, of om een filmganger op te halen. En hij deed geen moeite om niet op te vallen. Alsof hij geobsedeerd was door een gedachte of persoon en zijn omgeving daardoor vergat.

De belangrijkste en achteraf meest dramatische waarneming van de Grandman was de laatste. Nadat Olof en Lisbeth Palme kort na 23:10 uur de bioscoop verlieten, praatten ze buiten nog wat na met Mårten en Ingrid. Olof wilde de naam van een actrice opzoeken in het filmkrantje dat zijn zoon had meegenomen. Om beter te kunnen zien draaide hij zich naar de etalage van de boekhandel, twee deuren naast de Grand. Precies op dat moment ging het licht in de winkel uit, alsof het afgesproken werk was.

Mårten stelde voor om ergens thee te gaan drinken. Lisbeth en Ingrid vonden het te laat. Omdat de premier graag de benen wilde strekken, kozen hij en Lisbeth ervoor te wandelen.

Ze namen afscheid. Olof en Lisbeth gingen zuidwaarts, Mårten en Ingrid draaiden zich om en gingen terug in de richting van de bioscoop. Voor het uitstalraam van meubelzaak Sandins tussen de boekhandel en de Grand, stond een man. Vreemd, want de etalage was niet verlicht. Terwijl Mårten en Ingrid hem passeerden, zette hij zich in beweging, in dezelfde richting als Olof en Lisbeth.

Een minuut of zes-zeven later volgden twee luide knallen die Zweden voorgoed veranderden.

In de vroege ochtend van 1 maart beschreef Mårten de man voor de politie. Hij droeg volgens hem een blauwe overjas die een heel eind over de benen reikte, en een pet met bovenop iets dat leek op een knipsluiting. De man liep wat voorovergebogen, met de handen in de zakken alsof hij er iets onder droeg.

Mårten vond dat hij een "rauwe" indruk maakte, zonder "sjofel" te zijn, noteerde de politie in het verhoor. De man droeg mogelijk een bril, in dat geval met een stalen montuur.

De dag erna voegde Mårten eraan toe dat de jas van een outdoortype leek of een windjack, en dat de man een korte nek had, een vierkantig, gladgeschoren en verbeterd gezicht ("als een bokser") en dunne lippen. Misschien had de man, die hij 185 tot 190 cm schatte, een schoudertasje, maar daarvan was de zoon van de premier niet helemaal zeker.

De politie maakte een compositiefoto van de bokserkop. Die kwam pas in de zomer van 2020 boven water, toen delen van het Palme-dossier door het grote publiek konden worden opgevraagd. Waarom het beeld al die jaren werd achtergehouden, was een raadsel. Dit kon immers de moordenaar zijn.

Het beeld zag er alleszins bruikbaar uit. En het leek op iemand. Op een man die in 1986 bij de politie bekend was als bezitter van een revolver en niet ver van de Grand woonde, maar die pas acht jaar later de belangstelling van de speurders zou trekken. Een man die plots gewelddadig kon zijn. Vier maanden eerder had hij op een veld ten zuiden van Stockholm het hondje Emil de lucht in getrapt en zwaaide hij met een statief naar Eva's Madame Butterfly.

Of Christer Andersson van opera hield, weten we niet. Maar 'Bröderna Mozart' had hij nooit gezien.

Dat wilde hij dan weer wel vertellen.

Ze waren bang van hem

Hij moest een schadevergoeding van 750 kronen betalen voor het mishandelen van een hondje. Maar hij deed het niet. Ook al had hij er genoeg geld voor. Op 28 januari 1986 stuurde de deurwaarder een brief en sommeerde hem het bedrag, intussen verhoogd naar 800 kronen, onmiddellijk te storten. Hij verdomde het opnieuw.

Op 5 februari 1986 kwam een tweede brief van de deurwaarder. Het bedrag was opgelopen tot 2000 kronen. Er werd geen derde aanmaning verstuurd, dus dit keer betaalde hij, maar van harte kon dat niet gegaan zijn.

Christer Andersson boezemde angst in. Zijn verschijning, zijn blik, en niet in het minst zijn gedrag. Hij had dat effect op vreemden, én op familieleden. "Ze waren bang van hem", schreef een man met pseudoniem AW93FWB begin juni 2020 op het Zweedse internetforum Flashback.

AW93FWB, een nickname die verwees naar een sportpistool van het merk Walther, beweerde dat zijn moeder een nicht was van Christer. Iedereen kon dat zeggen op het anonieme web, maar een familieband was geloofwaardig. AW93FWB kende de roepnaam van Christers vader. Daarvoor moest je wel bijna in familiekringen rondhangen. De roepnaam van vader Andersson was namelijk een andere dan zijn eerste doopnaam, en niet terug te vinden in kranten, boeken of op websites.

AW93FWB verscheen op Flashback enkele dagen voordat hoofdaanklager Krister Petersson zijn "oplossing" van de moord op Olof Palme zou presenteren. Het gonsde van geruchten. Had de Palmegroep, zoals het onderzoeksteam van de politie heette, na 34 jaar het moordwapen gevonden? Een klein groepje belangstellenden die zich bovengemiddeld in de moordzaak hadden verdiept, dacht dat Christer Andersson, afgekort CA, als moordenaar zou worden gepresenteerd.

"Nu komt het dichterbij. Het wordt interessant", zo begon AW93FWB zijn eerste bijdrage aan het internetforum. "Wij familieleden van CA hebben altijd geloofd dat hij het was. Uiteraard zijn er verhoren geweest met degenen die ten tijde van de moord het dichtst bij CA stonden. De politie heeft de laatste 3-4 jaar geen grotere interesse meer getoond. Je blaft niet onnodig naar een familielid. Maar nu zijn de meeste oudere verwanten overleden, dus er zal niet meer zoveel 'schandaal' van komen."

De moord op Palme en de mogelijke betrokkenheid van Christer zou een onderwerp zijn geweest "dat nooit aan bod kwam tijdens familiediners. Maar degenen die met hem omgingen zijn ervan overtuigd dat hij het was. Ze waren bang van hem. Zoals hij toch kon doen..." AW93FWB gokte erop dat Christer's broer cruciale informatie aan de politie had gegeven. "Hebben ze het moordwapen gevonden en het blijkt Christer's revolver te zijn, dan ben ik volledig overtuigd." Zelf was hij te jong om Christer echt gekend te hebben, luidde het, "maar hij was een beetje eigenzinnig. Ik was pas 6 toen ik in Stockholm was, dus ik heb geen persoonlijke ervaringen die ik me herinner, ik hoor alleen maar de verhalen die opduiken nu mensen ouder worden."

Op de vraag van een forumlid of ook Christer's moeder in zijn schuld geloofde, antwoordde AW93FWB: "Twijfelachtig, welke moeder denkt zoiets over haar zoon? Maar wat weet ik..... voor zover ik begrijp ben ik het eerste familielid op Flashback? NIEMAND (*hoofdletters in originele tekst* - MP) sprak hierover."

AW93FWB noemde zichzelf te jong om interessant te zijn voor de speurders, maar bevestigde wel dat de familie in contact was geweest met de Palmegroep. "Met degenen met wie ik omging, waren de laatste contacten in de herfst van 2018 - de lente van 2019. Maar er zijn nauwere verwanten die misschien interessanter zijn (...). Wij familieleden hebben altijd gedacht dat hij schuldig was. Als de politie het goed had onderzocht, dan was het misschien anders gelopen."

AW93FWB zat met de lente van 2019 een half jaar te vroeg, want uit het dossier kwam naar voren dat de politie nog in november 2019 contact had gehad met een neef van Christer. Een contact met een opzienbarende aanleiding, zoals we zullen zien, hoewel de Zweedse media er nooit melding van maakten.

AW93FWB beloofde dat hij zijn familie om een foto van Christer zou vragen, mocht "CA" op 10 juni 2020 door Krister Petersson als meest waarschijnlijke dader worden aangewezen. Zover kwam het niet. Krister Petersson zag in Stig Engström een sterkere kandidaat. Onterecht, maar dat is voor later in dit boek. Voor AW93FWB was het reden om niet langer meer te posten op Flashback. De persconferentie had voor de familie zelfs een klein 'schandaal' in de kiem gesmoord.

AW93FWB meldde tussen neus en lippen dat hij eveneens beschikte over een revolver met kaliber 357. Precies zoals Christer, wiens wapen ergens na de moord op Palme spoorloos verdween. Hoewel de context suggereerde dat AW93FWB's .357 niet die van Christer betrof, en het anders erg riskant was om hierover op een openbaar forum te schrijven, zou het toch fijn zijn om dit te verifiëren. Over het serienummer van Christer Anderssons revolver bestond verwarring. Misschien realiseerde AW93FWB zich niet eens welk wapen hij in handen had.

Helaas botste ik op regels van Flashback. Accounts die nieuw waren konden geen privéberichten uitwisselen. Een ander forumlid, nickname Kato85, wist via een omweg wel het mailadres te